

Област Шумен

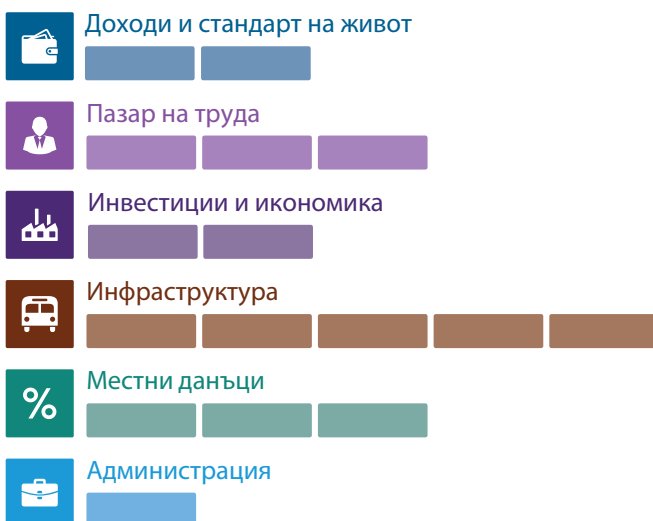
▶ Население (2018)	172 661
▶ Територия (кв.км)	3389,7
▶ Брой на населените места	152
▶ Дял на населението в градовете (%)	61

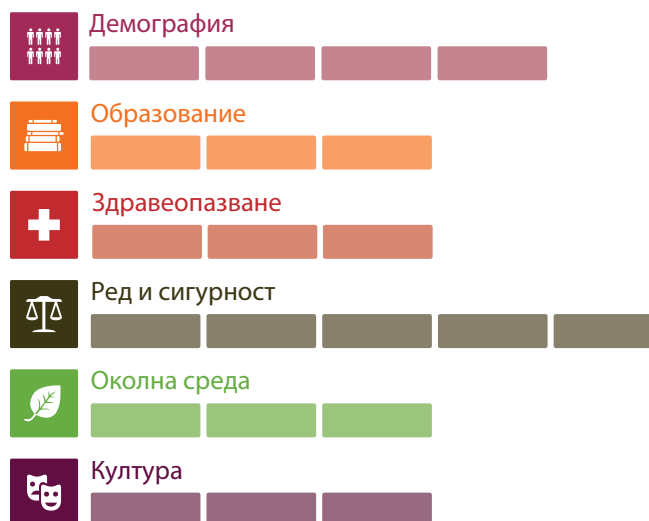
През 2018 г. Шумен продължава да е сред областите със сравнително неблагоприятни икономически показатели. Брутният вътрешен продукт на човек от населението и средните доходи са значително по-ниски от средните за страната, а голяма част от населението живее под линията на бедност. Активността на пазара на труда се повишава, но все още безработицата е на изключително високо ниво. Образователната структура на населението не спомага за доброто икономическо развитие, а индустриалната и инвестиционната активност сериозно изостават от средната за страната. Произведената продукция на човек от населението е едва 60% от средната за страната. Заедно с това Шумен разполага с много добра базова инфраструктура – както гъстотата на пътната и жп мрежа, така и качеството на пътната инфраструктура са на високо ниво и могат да служат за основа на ускорено икономическо развитие. За да се реализира този потенциал обаче, са нужни промяна в работата на местната администрация и по-благоприятна данъчна среда в общините в областта.

Въпреки застаряването на населението, което е проблем на национално ниво, област Шумен отчита позитивни показатели. Демографското развитие е сравнително благоприятно, като естественят прираст е близо до средния за страната, а механичният прираст е положителен и до известна степен компенсира намаляването на броя на населението. Урбанизацията е ниска и това създава определени ограничения пред качеството на живот, но пък подобрява нивото на чистота на околната среда. Образователните резултати на учениците обаче са слаби. В системата на здравеопазване също се забелязват положителни тенденции, като в резултат на това се наблюдава ниско ниво на хоспитализации и ниска детска смъртност. Постигнатото ниво на реда и сигурността също е високо, като съдебната власт в областта работи ефективно. Културният живот е със сравнително слаба интензивност, но със сравнително висока посещаемост на библиотеките.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

БВП на човек от населението в област Шумен през 2017 г. се задържа на около 62% от средния за страната (8829 лв. при 14 280 лв. на национално ниво). Средногодишната брутна заплата нараства с около 10% през 2017 г. и достига 9994 лв., или 80% от средното ниво за страната. Доходите на лице от домакинството от своя страна не се променят съществено спрямо 2016 г. и достигат 4855 лв. при средно за страната 5586 лв., като Шумен остава във втората половина на областите по този показател. Делът на населението, живеещо в материални лишения, е съпоставим със средния за страната. Въпреки това ниското ниво на доходите, както и по-голямата зависимост в сравнителен план от доходите от пенсии обуславят високия дял на населението, което живее под линията на бедност – 38,3% при 22% средно за страната.

Пазар на труда ■■■

На пазара на труда в област Шумен се наблюдават разнопосочни тенденции. Икономическата активност на населението през 2018 г. е 73,4%, което е над средното за страната (71,5%). Коефициентът на заетост за населението на възраст от 15 до 64 години е малко под средния за страната – 64,6% при 67,7%. Коефициентът на безработица обаче, независимо че намалява през последните години, остава един от най-високите – 12%, или близо два пъти и половина спрямо средния за България през 2018 г. По-високи стойности се наблюдават единствено в областите Видин и Монтана. Коефициентът на демографско заместване показва, че пазарът на труда през следващите години ще бъде изложен на сериозно предизвикателство от застаряването на населението. Слабото развитие на пазара на труда в областта поставя значителни ограничения пред икономическия растеж и доходите.

Образователната структура на населението включва както висок дял на лица с основно и по-ниско образование – 28,9% при средно 17,4% за страната, така и немалък дял на висшистите – 24% при средно 28,2% за страната. Високият дял на лица с ниско образование създава рискове от по-високи нива на бедност и социално изключване в средносрочен и дългосрочен план.

Инвестиции и икономика ■■■

Икономическата активност в област Шумен остава слаба. Броят на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението е 40 и е значително по-нисък от средния за България. По разходи за придобиване на ДМА на предприятията областта сериозно изостава – 1683 лв./човек при 2491 лв. средно за страната, но все пак е на неложното десето място по този показател. Обемът ПЧИ обаче е едва 621 евро/човек, или 18% от средните за страната. Подобно ниво на инвестициите е сравнимо с това в области като Велико Търново, Враца и Ямбол.

В резултат на ниската инвестиционна активност и слабото развитие на местната икономика произведената продукция на човек от населението в областта е 14 129 лв. при 23 764 лв. средно за България. Изплатените суми на бенефициент по оперативните програми са по-ниски в сравнение с повече от половината от останалите области, като достигат едва 1366 лв. при отчетени 1803 лв. средно за страната.

Инфраструктура ■■■■■

Развитието на инфраструктурата в областта е на много високо ниво, което би следвало да благоприятства икономическото развитие. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа е над средната за страната, като делът на автомагистралите и първокласните пътища остава най-високият за страната – 36,5% при средно за страната 18,4%.

Качеството на пътищата спада рязко през последната година – делът на пътната настилка в добро състояние намалява от 54,4% през 2017 г. на 41,7% през 2018 г., но все още е над средния за страната (40,5%). Вероятно са необходими допълнителни инвестиции в поддръжка и ремонт на наличната пътна инфраструктура, за да може областта да запази конкурентните си предимства. Делът на домакинствата с достъп до интернет през последните десет години се е удвоил, като достига 70,5% – близо до средния за страната от 72,1%.

Местни данъци ■■■

С изключение на данъка върху превозните средства, който е променен през 2019 г., нито една община от област Шумен не е увеличавала своите данъци. Усредненото ниво на данъка върху прехвърляне на собственост е малко по-високо, но останалите средни нива на данъците са по-ниски от средното за страната. За 2019 г. единствено община Никола Козлево е намалила местния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица от 1,7 на 1‰. Сравнително благоприятната данъчна среда обаче не успява да създаде достатъчно икономическа и инвестиционна активност.

Администрация ■

Работата на местната администрация се оценява като сравнително слаба по всички включени в анализа показатели. Оценката за активна прозрачност намалява през 2019 г. и вече е под средната за страната – 66% спрямо 70,7%. Най-висок рейтинг в рамките на областта получава община Смядово (78,9%), а най-нисък – община Нови пазар (56,3%). Интересен е примерът на община Венец, която реализира най-голямо подобрение в рейтинга – от 38,4% през 2018 г. на 63,5% през 2019 г. Самооценката на общините за услуги на едно гише и за електронно правителство също са под средните. Покритието на кадастъра, независимо че расте през последната година, все още е на ниво едва 65,3% от територията на областта.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Застаряването на населението в областта продължава да се отразява негативно и това е видимо във влошаването на коефициентите на възрастова зависимост през последните години. През 2018 г. естественият прираст на населението в областта запазва стойността си от предходната година от -7,6‰ при -6,6‰ средно за страната. Механичният прираст от своя страна вече е положителен със стойност 4,1‰, което означава, че повече хора се заселват в областта, отколкото я напускат, като в страната единствено област Кърджали отчита по-висок механичен прираст. Шумен е слабо урбанизирана област, като едва 61,5% от населението живеят в градове. Гъстотата на населението също е далеч под средната – 888,1 души/кв.км спрямо 1526 души/кв.км средно за страната.

Образование ■■■■

Нетният коефициент на записване в областта се движи стабилно на равнище около 84%, което е под средното за страната от 87,4% за 2018 г. През 2018 г. ресурсите в системата, измерени чрез броя преподаватели в основното и средното образование на 1000 ученици, са на едно от най-високите нива, като единствено в област Смолян стойността на показателя е по-висока. Независимо от ниския дял на повтарящите (0,8%) и по-ниския от средния дял на отпадналите ученици (2,62% в сравнение с 2,98% средно за страната) образователната система на областта бележи слаби резултати през 2019 г. Делът на слабите оценки по БЕЛ се удвоява и достига 12,5% при средно за страната 8,7%, а средният успех на матурите по БЕЛ е едва „добър“ 3,85 при средно „добър“ 4,06 за страната.

Здравеопазване ■■■■

Делът на здравноосигурените лица в област Шумен е сравним със средния за страната – 88,6% при 87,9% на национално ниво. По-ниският брой легла на 1000 души от населението – 2,69 при 5,34 средно за страната, предопределя и по-ниския брой хоспитализации в МБАЛ – 134,7 при 171,4 средно за страната. През 2018 г. лекарите специалисти в област Шумен обслужват по-голям брой население – 600 души в сравнение с 424 души за страната, докато населението, обслужвано от един общопрактикуващ лекар е сравнимо със средното за България. Коефициентът на детска смъртност бележи сериозен спад от най-високата си стойност през 2008 г. – 15,2‰, до 5,5‰ през 2018 г., като показателят за област Шумен вече е под средната за страната стойност (5,8‰).

Ред и сигурност ■■■■■

Всички показатели, характеризиращи системата на правосъдието в областта, подобряват своето представяне през 2018 г., въпреки че някои все още имат по-слаби стойности от средните за страната. Натовареността на наказателните съдии е сравнително ниска независимо от лекото повишение през 2018 г. до 6,9 дела на месец на един съдия и остава далеч под средната за страната от 9,2. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността спадат до 9,6 на 1000 души от населението при 12,1 средно за страната, а делът на разкритите престъпления е на високо ниво от 59,5% при средно 48,9% за страната. Делът на висшите дела спада до 5,2% при средно 8,7% за страната, а приключилите в 3-месечен срок дела вече са 95,8%, или с 5,2 пр.п. повече от средните.

Околна среда ■■■■

Ниската урбанизация на областта обуславя и по-ниския дял на населението с достъп до обществена канализация – 58,4% в сравнение със 76% средно за страната. Достъпът до канализация, свързана с пречиствателни станции, също е ограничен – 54,7% при 63,4% средно за България през 2017 г. По отношение на показателите за количества замърсяване Шумен се представя по-добре от средното за страната с 32,4 т/кв.км емисии на въглероден двуокис в атмосферата при 389,1 т/кв.км на национално ниво и 357 кг/човек от населението битови отпадъци при средна стойност за страната от 435 кг. Ниските емисии на вредни газове са отражение на слабото развитие на индустрията в областта и относително ниската бизнес активност.

Култура ■■■■

Културният живот на област Шумен през 2018 г. не се характеризира с висока активност. Посещенията в кината и театрите са значително под средните за страната вероятно поради малкия брой културни институции в областта. В областта има един театър и два музикални колектива, чиито посетители намаляват през 2018 г. в сравнение с предходната година. За сметка на това обаче средният брой посещения в библиотеките в областта расте значително, достигайки 1218 посещения на 1000 души от населението. По този показател пред Шумен са единствено областите Велико Търново и София (столица). Посещенията в четирите музея в областта независимо от лекия спад в сравнение с предходната година надхвърлят средните за страната 1072 спрямо 724 на 1000 души.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2014	2015	2016	2017	2018
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7397	7577	8060	8829	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4387	4772	4845	4855	n.a.
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	7968	8505	9026	9994	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	36,9	29,4	33,3	38,3	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	74,7	73,0	74,2	74,7	73,4
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,7	58,5	61,3	62,7	64,7
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	21,1	19,7	17,4	15,9	12,0
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	24,2	24,0	21,9	22,6	24,0
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	38	39	39	40	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1499	2030	1380	1683	n.a.
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	591	590	589	621	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	48,2	65,6	57,5	77,9	70,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	35,1	42,5	55,9	54,4	41,7
Покритие на кадастъра (%)	19,8	30,0	30,0	30,0	65,3

Индикатори на социалното развитие	2014	2015	2016	2017	2018
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,3	-6,5	-5,6	-7,6	-7,6
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-0,1	-0,3	-1,5	-1,1	4,1
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,06	4,05	3,98	4,10	3,87
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	8,87	6,74	9,78	13,3	10,4
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	81,3	80,0	78,4	86,0	83,6
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,1	89,6	88,9	88,5	88,6
Преминали болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	151,7	148,0	135,4	134,1	134,7
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,0	9,4	9,0	10,0	9,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	51,4	55,1	62,7	58,9	59,5
Дял на висящите наказателни дела (%)	10,3	6,8	5,8	6,4	5,2
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	44,7	55,2	54,9	54,7	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	29,1	34,2	30,0	32,4	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	135	137	123	161	126
Посещения в театрите на 1000 души от населението	245	227	202	177	165